

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi / Journal of Ottoman Legacy Studies

ISSN 2148-5704

www.osmanlimirasi.net

osmanlimirasi@gmail.com

Cilt 7, Sayı 19, Kasım 2020 / Volume 7, Issue 19, November 2020

SAMİZADE SÜREYYA BEY VE JAPONYA'DAN ALINACAK DERSLER
Samizade Sureyya and the Lessons to Be Taken From Japan

Makale Türü/ Article Types : Arařtırma Makalesi/ Research Article
Geliř Tarihi/ Received Date : 02.09.2020
Kabul Tarihi/ Accepted Date : 05.11.2020
Sayfa/ Pages : 615-625
DOI Numarası/ DOI Number : <http://dx.doi.org/10.17822/omad.2020.173>

Harun TUNCER

(Dr.), İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İstanbul / Türkiye, e-mail: benharunt@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8810-0310>

Atıf/Citation

Tuncer, Harun, "Samizade Süreyya Bey ve Japonya'dan Alınacak Dersler", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 7/19, 2020, s. 615-625.

Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi (OMAD), Cilt 7, Sayı 19, Kasım 2020.

Journal of Ottoman Legacy Studies (JOLS), Volume 7, Issue 19, November 2020.

ISSN: 2148-5704

SAMİZADE SÜREYYA BEY VE JAPONYA'DAN ALINACAK DERSLER

Samizade Sureyya and the Lessons to Be Taken From Japan

Harun TUNCER

Öz: Osmanlı basını 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılın başında, özellikle II. Meşrutiyet'in ilanı ile beraber yoğun bir fikir hareketliliğine sahne olmuştur. Avrupalılaşmak, İslamlaşmak ve Türkleşmek / millileşmek idealleri muhtelif kesimler tarafından çeşitli argümanlarla ve hararetle savunulmuştur. Bu fikirlerin yöneldiği temel kutuplara Batı ve özellikle Rus Harbi'nden (1904-1905) galip çıkan Uzak Doğu'nun yıldızı Japonya'ydı. Osmanlı entelektüelinin gündemine 19. yüzyılın son çeyreğinde girse de Japonya'nın yoğun biçimde ve derinlemesine irdelenmesi ve bir "terakki örneği" olarak kabul edilmesi 20. yüzyılın ilk çeyreğinde olmuştur. Bu kapsamda Japonya'ya merak saran isimlerden biri de henüz 20 yaşını doldurmamış olan Samizade Süreyya Bey'dir. İlk fırsatta Japonya'ya bizzat giderek toplum ve devlet yapısına dair yazılar ve bir de kitap kaleme alan Samizade Süreyya Bey'in Japonya hakkındaki değerlendirmeleri, Türk yenileşme ve modernleşme çabaları açısından önemlidir. Bu çalışmada Samizade Süreyya Bey'in biyografisi yanında Japonya hakkındaki gözlemleri, Türk toplumunun da sosyal, kültürel ve siyasi açıdan nasıl kurtulabileceğine dair tespitleri ve "Japonya'dan alınacak dersler" konusunda düşünceleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: II. Meşrutiyet, Japonya, Modernleşme, Osmanlı Devleti, Samizade Süreyya

Abstract: There was an intense mobility of ideas in the Ottoman press at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century in particular with the declaration of the second Constitutional Era. The ideals of Europeanization, Islamization and Turkization / Nationalization were passionately advocated with numerous arguments by various segments. The main poles of these ideas were the West, and especially Japan, the star of the Far East and victor of the Russo-Japanese War (1904-1905). Although Japan appeared on the Ottoman agenda in the last quarter of the 19th century, it was examined with intense scrutiny and in depth and accepted as an "example of progress" in the first quarter of the 20th century. In this context, the thoughts of Samizade Süreyya Bey, who developed a passion for Japan at an early age and personally went to Japan at the earliest opportunity to write articles as well as a book on Japanese society and the state structure, is important in terms of Turkish innovation and modernization efforts. Apart from his biography, the intention of this study is to manifest the observations of Samizade Süreyya Bey about Japan, to speculate about his formula for the Turks to find ways to get over the plights, socially, culturally and politically, and his thoughts on "lessons to be learned from Japan".

Keywords: 2nd Constitutional Era, Japan, Modernization, Ottoman Empire, Samizade Süreyya

Giriş

İmparator Meiji'nin (saltanatı 1867-1912) başlattığı Restorasyon dönemiyle birlikte Japonya ilim, fen ve teknikte Batı'dan bir şeyler devşirmek konusunda oldukça rahat davrandı; şayet toplum ve devlet yararına olacaksa "terakki" konusunda taassuba da kapılmamışlardı. Doğru bildikleri yolda karşılarına çıkan mânileri gidermişlerdi. Buda'nın ya da Konfüçyüs'ün koyduğu kanunlara muhaliftir diye düşünerek Garp'ın "nûr-ı feyyâz-ı terakkisinden" mahrum kalmayı hiçbir şekilde düşünmemişlerdi. Tadil ya da ıslah ederek Avrupa / Batı'nın "bir milleti hakiki saadete erdirecek bilcümle ilim ve irfan vasıtalarını ve fen hazinesini" ödünç almışlardı. Fakat bunları kendilerine mâl etmeyi de başarmışlardı. O kadar ki "yazılarının akıllara

durgunluk veren zorluğuna rağmen” okuma ve yazmayı “milletin en aşağı tabakalarına varıncaya kadar talim ve tamim” etmişlerdi.¹

Japonya, modern çağlarda Osmanlıların gündemine ilk defa 1870’lerin ortasında² girdi. Bu dönem, 1867’de tahtı devralan İmparator Meiji’nin başlattığı Restorasyon³ sürecinin ilk yıllarına denk geliyordu. Çağdaş dünyadan biraz da gönüllü olarak kendisini soyutlayan⁴ Japonya Amerikalıların ticari imtiyazlar için zor kullanmak⁵ pahasına limanlarına dayanması sonucunda kendisini dönüştürmek ve İslam dünyasını da kapsayan⁶ dış dünyaya açılmak zorunda olduğunu hissetti. Sosyal, teknolojik ve iktisadi gelişimi Osmanlıların giderek daha fazla dikkatini çeken Japonların 1904-1905 yılları arasında Rusya’yla girdikleri harpte⁷ kazandıkları başarı kamuoyunu ve Türk entelektüelini Japonlara bir parça daha yaklaştırdı. Aslında bu yakınlaşmanın tek bir gerekçesi yoktu; Japonların Osmanlılar için ezici bir düşman kabul edilen Rusları mağlup edişi duygusal bir yakınlık sağlasa da Osmanlı kamuoyunda Batı’ya karşı alınmış bir tavrın da Uzak Doğu’nun yükselen yıldızına iltifat edişte katkısı vardı. Medeniyet timsali kabul edilen Batı’nın bitmeyen bir iştiha ile Asya ve Afrika topraklarına hücumu, yerlilere reva gördükleri akıllalmaz işkenceler ve insanlık dışı muamele⁸ de “terakki ve teceddüt” için çırpınan Osmanlıların yüzünü Japonya’ya çevirmesinde etkili olmuştu. Bu arayış sürecinde şogunluğa son veren Meiji’nin de temelde iki hedefi olduğu görülmüştü: dünya ile politik ve ekonomik ilişkileri genişletmek ve her şeye rağmen hürriyeti / istiklali muhafaza etmek.⁹ Osmanlılar da bu iki konudan muzdaripti. İki yüzyıldır yenileşme için kible kabul ettikleri Batı için 19. yüzyıl, sömürgeler ve Asya / Afrika rağmına genişlemek çabasıyla geçmişti.

Türk basın ve edebiyatında Japonya’nın yoğun olarak yer aldığı dönem II. Meşrutiyet yılları oldu. O dönemde henüz genç bir öğrenci olan Samizade Süreyya Bey de akranlarına göre merakı ve yazmak kabiliyetiyle Türk basınında kendisine yer edinmeyi başarmıştı. Süreyya Bey’in Japonya’ya olan ilgisi okuduğu ve çeviri yoluyla yaptığı neşriyatla¹⁰ başlamıştı, ama 1914’te bu merak onu Japonya yoluna düşmeye sevk etti.

1. Samizade Süreyya Bey’in Hayatı

Süreyya Bey 1895’te İstanbul’da doğdu. Babası Ebussüreyya Sami Bey, o sırada Bahriye Nezareti Ambar Kaleminde memurdu.¹¹ Yine babasının Suriye vilayetinin muhtelif yerlerinde görev aldığı sırada Beyrut Amerikan Üniversitesinde tahsil gördü. Bu okul için kendisi,

¹ Samizade Süreyya, “Japonya’da Vahdet-i Âmâl”, *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, (10 Kasım 1917), C. II, S. 41, s. 248.

² Oğuz Karakartal, “1875–1928 Yılları Arasında Türk Basın ve Edebiyatında Japonya ve Japonlar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, *Müteferrika*, S. 10, s. 232.

³ İmparator Meiji’nin önderliğinde başlayan ıslahat / yenileşme çalışmalarına “restorasyon” ya da “Meiji Restorasyonu” adı verilmişti. Andrew Gordon, *A Modern History of Japan: from Tokugawa Time to the Present*, Oxford University Press, New York 2003, s. 58.

⁴ Herbert P. Bix, *Hirohito and the Making of Modern Japan*, HarperCollins, New York 2001, s. 290-291; Hee-Soo Lee ve İbrahim İlhan, *Osmanlı-Japon Münasebetleri ve Japonya’da İslamiyet*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 1989, s. 18.

⁵ Selçuk Esenbel, “Türk-Japon İlişkileri ve İstanbul”, Osmanlı Sarayında Japon Rüzgârı, hzl. Kemal Kahraman, TBMM Milli Saraylar, İstanbul 2013, s. 11-12; Marius B. Jansen, “Meiji Restoration”, *The Cambridge History of Japan*, C. V, Cambridge University Press, New York 2007, s. 316.

⁶ Kunio Katakura – Motoko Katakura, *Japan and the Middle East*, The Middle East Institute of Japan, Tokyo 1991, s. 8-9.

⁷ Harbin öncesi-sonrası ve Osmanlıların harbi takip etmek üzere gönderdiği kurmayın Japonlar ve harpte sağladıkları üstünlük hakkındaki detaylar için bkz. Doruk Akyüz, *Bir Osmanlı Kurmayının Gözünden Rus-Japon Harbi*, Dergâh Yay., İstanbul 2017.

⁸ S. Süreyya, “Hindistan ve İngiltere”, *Te’ârûf-i Müslimîn*, (19 Ocak 1911), S. 30, s. 90.

⁹ Mehmet Turgut, *Japon Müçzesi ve Türkiye*, İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 1985, s. 162.

¹⁰ Samizade Süreyya Bey’in Resimli Kitab’da 1912-13 yıllarında yayımladığı Japonya’ya dair yazılar ağırlıklı olarak İngilizce kaynaklardan çevrilmişti. Bkz. *Resimli Kitab*, S. 42, 43, 44, 46, 48.

¹¹ BOA. DH.SAİDd. 170/221.

“misyoner mektebi” diyordu.¹² 1911 ve 1912 yıllarında yazdığı ve muhtelif gazete ve dergilerde yayımlanan yazılarının sonunda yer alan “Beyrut” kaydına¹³ bakılacak olursa o sıralarda hâlâ Beyrut'taydı ve muhtemelen tahsili devam ediyordu. 1912 yılında İstanbul'a geldi ve yine yazılarında¹⁴ yer alan detaya göre 1912 yılının Ağustos ve Eylül aylarında Anadoluhisarı'nda ikamet ediyordu. Süreyya Bey, henüz bir delikanlı olduğu 1910'lu yılların başından itibaren muhtelif dergi ve gazetelerde siyaset, kültür, tarih içerikli yazılar yazmaya devam etti.

Süreyya Bey, hakkında bir hayli şey okuduğu Japonya'ya gitmek için 1914 yılında hazırlıklarını tamamlamıştı. Aslında Japonya'ya olan ilgisi çocukluğunda başlamıştı; “onlara çocukluğumdan beri âşığım, meftunum” diyordu.¹⁵ Nisan-Mayıs 1914'te İstanbul'dan bir gemiyle ayrıldı. Japonya yolculuğu hakkında uğradığı limanlardan İctihad gazetesine yazı göndermeyi planladığını, ama seyahatin birtakım sürprizleri ve gerekleri dolayısıyla bu tasavvurunu yerine getiremediğini söylüyordu.¹⁶ I. Dünya Savaşı başladığında Süreyya Bey Japonya'ya ulaşmıştı. 1915 yılını büyük ihtimalle Japonya'da¹⁷ geçirdi. 1915 sonunda ya da 1916 yılının başlarında¹⁸ buradan ayrılmıştı. Süreyya Bey Japonya'dan sonra o sırada savaşa henüz girmemiş olan Amerika'ya geçti ve oradan da İngiltere'ye uğradı.¹⁹ Ardından Osmanlıların müttefiki olan Almanya'ya geçti²⁰ ve oradan İstanbul'a döndü. “Devr-i âlem” seyahati olarak nitelediği bu yolculuk hakkında “birkaç eser” vermek istediğini²¹ belirtmişti. Süreyya Bey'in savaş sırasında ve henüz daha 20 yaşına varmışken kendi başına böyle büyük teşebbüslere girişmesi aslında bir Osmanlı genci için çok da sıradan şeyler değildi; bu durum, hatıratında söylediği, “Ben şahsen Amerikan misyoner mekteplerinde okudum, ben de misyoner ruhu vardır.”²² cümlesiyle bir anlam kazanıyor, bir zemine oturuyordu. Babasının memuriyetleri dolayısıyla bugünkü Anadolu, Orta Doğu ve ardından Balkanlar'da dolaşmış, yine doğduğu yerden hayli uzakta, Beyrut'ta muhtelif milliyetlerin bir arada bulunduğu ve hocalarının bir kısmı yabancı olan bir misyoner okulunda okumuştur. Erken yaşta yaşadığı bu yoğun tecrübe, okulda edindiği dil becerisi ve merak duygusu sayesinde hem zihnen hem de reel olarak geniş bir perspektife erişmiş ve ideal olarak benimsediği şeyleri yapabilecek iradeyi kendinde daima bulabilmişti.

Samizade Süreyya Bey 1917'de yurda dönmüştü.²³ Almanya'dan sonra İstanbul'a gelip askerlik için müracaatta bulundu. Dil bildiği için Askerî Sansür Müfettişliğinde görevlendirildi.²⁴ Bir yandan da ağırlıklı olarak Japonya üzerine gazete ve dergilerde yazılar

¹² S. Süreyya, “Misyonerler ve Sa'y ü Gayreti”, *Te'ârîf-i Müslimîn*, (17 Kasım 1910), S. 22, s. 349.

¹³ Söz konusu kayıt için verilen dergilerin ilgili sayılarına bakılabilir: *İslam Dünyası*, (Mart-Nisan 1911) S. 1. ve *Tearîf-i Müslimîn*, (Ocak 1911) S. 29 ve 30.

¹⁴ *Resimli Kitab*, (Ağustos-Eylül 1912) S. 42, 44.

¹⁵ Süreyya Sami Berkem, *Unutulmuş Günler*, Hilmi Kitabevi, İstanbul 1960, s. 45.

¹⁶ S. Süreyya, “Japonya Yolundan”, *İctihad*, S. 119, s. 344.

¹⁷ Süreyya Bey'in Japonya'nın I. Dünya Savaşı başladıktan bir süre sonra İtilaf Güçleri safında savaşa katılması ve Japon meclisinde yaşanan gelişmelere dair yazısı *Sabah* (No. 9170) gazetesinde yayımlandığında tarih 27 Mart 1915'ti.

¹⁸ Samizade Süreyya Bey 1917'de yayımladığı Day Nippon (Büyük Japonya) başlıklı kitabında oradayken çekindiği bir fotoğrafa da yer vermişti. Fotoğraftaki isimlerden biri o dönemde oraya öğrenci olarak gönderilmiş olan Hasan Fehmi Bey'di. Hasan Fehmi Bey'in 1916 Şubat'ında yurda döndüğü düşünüldüğünde Süreyya Bey'in en geç 1916 yılının başında Japonya'dan ayrıldığı ileri sürülebilir. Hasan Fehmi Bey'in Japonya hatıratı ve hazırladığı iki rapor için bkz. Mehmet Korkmaz, “Hasan Fehmi Bey'in Layihaları Işığında Osmanlı-Japonya Siyasî Münasebetleri”, *Uluslararası Ertuğrul'un İzinde Deniz Kuvvetleri ve Diplomasi Sempozyumu*, Deniz Müzesi Komutanlığı, İstanbul 2016, s. 197-216.

¹⁹ S. Süreyya, “Day Nippon'dan Bir Parça”, *Edebiyât-ı Umumiye Mecmuası*, S. 35, s. 155.

²⁰ S. Süreyya, “Kadınlık Âleminde”, *İleri*, (4 Aralık 1919), S. 684, s. 4.

²¹ S. S. Berkem, *age.*, s. 6.

²² S. S. Berkem, *age.*, s. 111.

²³ O dönemde Japonya üzerine yazılar yazmaya devam ettiği, Celal Nuri'yle Mehmed Celaleddin beyler tarafından çıkarılan Edebiyât-ı Umumiye Mecmuası'ndaki yazılarının altında “Kanlıca” ibaresi vardı. Mesela bkz. Samizade Süreyya, “Japonya'da Sanâyi-i Nefîse”, *Edebiyât-ı Umumiye Mecmuası*, S. 42, s. 267-269.

²⁴ S. S. Berkem, *age.*, s. 11.

yayımlamaya başladı. 1917 yılının sonunda²⁵ bir kısmı Japonya'da tuttuğu notlardan oluşan *Day Nippon* yani *Büyük Japonya* başlıklı kitabını neşretti. 1918 ve 19 yılları boyunca da muhtelif basın organlarında çalışmaya devam etti; İstanbul'un işgali sırasında²⁶ Celal Nuri'nin çıkardığı *İleri* gazetesinde muhtelif aralıklarla²⁷ "Anglo-Sakson" dünyaya dair yazılar yazmayı sürdürüyordu. Bir yandan da Kitapçı Sudi ile beraber *Haber* gazetesini çıkardı. 1919 yılının sonlarına doğru "memûrîn-i iâdesine vermek üzere nezdinde hıfz ettiği evrak maddesinden" dolayı İstanbul'da tutuklanmış²⁸ ve hapse atılmıştı. Muhtemelen bir yılı aşkın bir süre mahpus kalan Süreyya Bey, Askerî Temyiz Divanı tarafından "devâm-ı mevkûfiyetine mahal olmadığı" belirtilerek tahliye edilmişti. 1921 yılının Ocak ayında Ümid vapuruyla Anadolu'ya kaçtı.

1922 yılının Nisan ayından önce Konya'ya geçti. Nisan ayının 3'ü itibarıyla da Yusuf Mazhar Bey'in imtiyaz sahibi olduğu *Babalık* gazetesinde "baş muharrir" sıfatıyla yazmaya başladı.²⁹ Yaklaşık bir yıl kadar burada yazı hayatına devam etti.³⁰ Ardından Yusuf Mazhar Bey'le 1923 yılında yenilenecek milletvekili seçimlerinde çıkarılacak adaylar üzerine yaşadığı anlaşmazlık sebebiyle Babalık gazetesinden ayrıldı. Latife Hanım'la birlikte Konya'yı ziyaret eden (20-23 Mart 1923) Mustafa Kemal Paşa'ya durumu anlatınca para desteği verilerek gazete çıkarılması kararlaştırıldı. 1923 yılının Nisan ayında Ankara'ya geçti; muhtemelen aldığı destek vaaadinin yerine getirilmesi için ricada bulunmak için gitmişti.³¹ Gazetenin adı Halk olacaktı; gazetenin isim babası Süreyya Bey'in kendisiydi. Baskı için gerekli teknik malzeme İstanbul'dan temin edildi.³² Gazetenin mesul müdürü Müftüzade Tevfik Bey'di.³³ Server İskit ve Cevdet Tahir de onun faaliyetine destek olan isimlerdi.³⁴

Konya'da kaldığı süre boyunca yazdığı yazılar ve ön ayak olduğu faaliyetlerle "mutaassıp" bulunduğu bu İç Anadolu şehrinin inkılaplara karşı tavır takınmasını önlemeye çalıştı.³⁵ Bu kapsamda bir süre Konya Türk Ocağı'nın başkanlığını da yürüttü.³⁶ Değişime ve gelişime ihtiyaç duyan bir memlekette inkılap yapıldıysa bunu yaşatmak için herkes üzerine

²⁵ *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nın (S. 35) 29 Eylül 1917 tarihli nüshasında "yayımlanacak" denilen *Day Nippon* için *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nın (S. 42) 17 Kasım 1917 tarihli sayısında "ahıran neşredilen" ifadesi yer almaktaydı. Dolayısıyla bu kitap, 1917 yılı Ekim'inde ya da Kasım'ının başında yayımlanmıştı.

²⁶ Gayriresmî olarak 13 Kasım'dan itibaren İtilaf güçlerinin ordularınca işgal edilmiş olan İstanbul'un 16 Mart 1920'de resmen işgal edildiği duyurulmuştu. Detaylar için bkz. Tahsin Ünal, "İstanbul'un İşgali, 16 Mart 1920", *Türk Kültürü*, S. 101, s. 457.

²⁷ 31 Ekim-13 Aralık 1919 tarihleri arasında "Anglo-Sakson Postası" üst başlığıyla toplam 6 yazısı tespit edildi. Anlaşıldığı kadarıyla Süreyya Bey, özellikle İngiliz ve Amerikan gazetelerini takip ediyor ve Türk kamuoyu için faydalı olacağını düşündüğü içerikleri aktarıyordu.

²⁸ BOA. DH. MB. HPS 110/12. Tutuklandığına dair bilgiyi künyesi verilen bu evraktan dolayı olarak çıkarabiliyoruz. Çünkü Harbiye Nezaretinden Divan-ı Temyiz savcılığına gönderilen bu evraka göre bir süredir tutuklu bulunan Samizade Süreyya Bey'in "devâm-ı mevkûfiyetine mahal olmadığı" belirtilerek tahliyesinin talep edilmişti. Öte yandan 1919-20 yılları arasında tutuklu bulunduğu tahmin ettiğimiz Süreyya Bey, hayatının son döneminde kaleme aldığı hatıratında tutuklanma gerekçesini "Anadolu'ya kaçmak" olarak belirtmiş ve yıl olarak da 1921'i vermiştir. Bkz. Süreyya Sami Berkem, *Unutulmuş Günler*, İstanbul 1960, s. 9. İstanbul'da işgal kuvvetleri emrine girmiş askerî idare ve Divan-ı Harp'te olan bitenler için bkz. Ferudun Ata, "Divan-ı Harb-i Örfi Reisleri Mustafa Paşalar Hakkında Bir Yanlışın Düzeltilmesi", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, S. 24, (Erzurum 2004) s. 261-262.

²⁹ Samizade Süreyya Bey, Babalık gazetesi başyazarlığını Kutbüddin Dede unvanıyla yazan zattan devralmıştı. Gazetenin Kutbüddin Dede'yi başyazıcı olarak kaydettiği son nüshası 1 Nisan 1922 tarihli 856. sayıydı. 3 Nisan tarihli 858. Sayıdan itibaren başyazar Süreyya Bey olmuştu.

³⁰ Süreyya Bey'in Babalık gazetesinde başmuharrir olarak kaydedildiği son nüsha, 9 Mart 1923 tarihli 1140. sayıdır.

³¹ BOA. HR.İM 17/186. Söz konusu belgede kendisine lütfedilen paranın yetersiz geldiği ve bir miktar daha yardım talep ettiği belirtiliyor. Ayrıca bkz. S. S. Berkem, *age.*, s. 10.

³² Süreyya Sami Berkem, *Unutulmuş Günler*, İstanbul 1960, s. 156.

³³ Gazetenin sürmanşet üzerindeki künyesinde sahibi ve baş muharriri Süreyya Bey, mesul müdürü ise Tevfik Bey olarak kayıtlıdır. *Halk* gazetesi, (12 Haziran 1923), S. 1, s. 1.

³⁴ S. S. Berkem, *age.*, s. 149-151.

³⁵ Sahibi ve başyazarı olduğu *Halk* gazetesindeki baş yazılarına (örneğin 3, 5, 6, 8 ve 12. sayılara) bakılabilir.

³⁶ S. S. Berkem, *age.*, s. 98.

düşeni güzelce yapmalıydı.³⁷ Yoksa inkılap noksan kalırdı, amacına ulaşamazdı. Dahası kanun-ı tabiat üzerine düşeni yapar ve toplumu yok ederdi.³⁸

Süreyya Bey'in Konya'daki faaliyetleri çok uzun sürmedi. Bizzat çıkardığı Halk gazetesinin de ömrü 42 sayı, yani yaklaşık bir buçuk ay kadar oldu. 3 Ağustos 1923'te gazete son sayısını çıkardı³⁹ ve kapandı. Samizade Süreyya Bey bu tarihten sonra diplomatik görevler aldı. Mevcut evraklara istinaden önce muhtemelen 1925 yılı başında Beyrut şebender vekilliğine tayin edildi. Eylül 1925'te Beyrut'tan Roma şebender vekâletine nakledildi.⁴⁰ Burada çok uzun kalmadı. 4 Ekim 1925'te Roma müstakil şebender vekiliyken Trieste şebender vekili Fahri Bey'le yer değiştirdi.⁴¹ 23 Aralık 1925'te bu defa Viyana şebender vekili Bahaeddin Bey'le becayiş yaptılar.⁴² Sonra Bordeaux (Bordo) şebenderliğine tayin edildi. Bir sene kadar burada kaldıktan sonra 12 Şubat 1927'de eski görev yeri olan Viyana şebender vekâletine atandı.⁴³ 30 Haziran 1927'de Viyana'dan Bordeaux'ya bu defa şebender olarak gönderildi.⁴⁴ Bu memuriyetinin lağvedilmesi üzerine Viyana şebenderliği ikinci kâtipliğine getirildi. Oradan da Şam şebenderliğindeyken bakanlık emrine alınan Şükrü Bey'in yerine 15 Aralık 1927 tarihli kararnameyle⁴⁵ Şam şebenderliğine tayin edildi. O sırada İstanbul'a geldi ve dışişlerinden gönderilen şifre anahtarının kendisine teslim edilmesi istendi.⁴⁶ 1929'da bir Rusya seyahati gerçekleştirdi.⁴⁷ Muhtemelen 1929'da Moskova konsolosluk şube müdürlüğüne getirildi. 1931 yılında maliye müfettişinin teftişi sonunda kasa hâsılatında noksan görülmesi ve sair yolsuzluklar sebebiyle hakkında kanuni işlem yapılmak için merkeze alındı.⁴⁸ Merkezde ne kadar süreyle kaldığı maalesef tespit edilememiştir. Süreyya Sami Bey soyadı kanunuyla beraber "Berkem" soy ismini aldı.⁴⁹ Kayıtlı bir sonraki memuriyeti Varna konsolosluğuuydu. Muhtemelen 1937 ya da 38 yılında tayin edilmişti. Şubat 1939'da yine merkeze alındı.⁵⁰ Bu defa ilgili kararnamede herhangi bir gerekçe belirtilmemiştir. 1942 yılı sonunda Londra büyükelçiliği başkâtipliğine getirildi.⁵¹ Bu görevinin ardından Rodos başkonsolosluğu yapan Süreyya Sami Bey 1946'da yine "dereceleri ile beraber" merkeze nakledildi.⁵²

Bu tarihten sonra muhtemelen emekli oldu ve İzmir'e yerleşti. Cunda adasında tek katlı, iki gözlü bir evde hayatını devam ettirdi. Tercüme ve telif faaliyetlerine memuriyetleri sırasında da ara vermeden devam etti.⁵³ Muhtemelen hiç evlenmedi. 1968'de vefat ettiğinde⁵⁴ yanında

³⁷ S. Süreyya, "Kendimizi Tanıyalım", *Halk*, (2 Temmuz 1923) S. 18, s. 1.

³⁸ S. Süreyya, "Yeniliğin Manası", *Halk*, (20 Haziran 1923), S. 8, s. 1.

³⁹ Hasan Duman, *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Toplu Kataloğu 1828-1928*, C. I, Ankara 2000, s. 351.

⁴⁰ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 18/46/11-4.

⁴¹ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 19/50/18-4.

⁴² Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 20/57/1-3.

⁴³ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 30/4/3-3.

⁴⁴ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 32/14/14-3.

⁴⁵ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 36/35/9.

⁴⁶ BOA. HR.İM 224/98.

⁴⁷ Samizade Süreyya, *Büyük Japonya*, hzl. Ali Ergün Çınar, Kitabevi, İstanbul 2001, s. 14.

⁴⁸ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 64/18/13-4.

⁴⁹ Ali Ergün Çınar'ın yayına hazırladığı *Büyük Japonya* başlıklı eserde soyadı sehven "Erdoğan" olarak kaydedilmiştir. Ayrıca Çınar'ın, Süreyya Sami Bey'in biyografisi niyetine kitabın başında özetlediği ve sonunda tam transkripsiyonunu verdiği BOA. DH.SAİDd. 170/221 kodlu belge de Süreyya Bey'in babası Ebussüreyya Sami'ye aittir.

⁵⁰ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 128/4/19-3.

⁵¹ Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 158/37/18-3.

⁵² Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 183/18/19-3.

⁵³ Ali Birinci'nin tespitine göre 1961'de yeniden çıkmaya başlayan Tarih-Coğrafya Dünyası isimli derginin yazar kadrosunda Süreyya Sami Bey de vardı. Bkz. Ali Birinci, "Bâbü'lî'nin Tarih Mecmuaları (1943-1965)", *Türk Yurdu*, (Ağustos 1998), S. 132, s. 35.

⁵⁴ *Milliyet*, (10 Ocak 1968), s. 1.

Matmazel Filyo adında yabancı bir bakıcısı vardı.⁵⁵ Vefat ettiği yere, Cunda adasındaki Türk kabristanına defnedildi.

2. “Şark” Toplumunun Hastalıkları ve Japonya’dan Alınacak Dersler

İslam ve Doğu toplumlarının medeni dünyanın gerisinde kaldıkları düşüncesi Samizade Süreyya Bey’in de yazılarının temel argümanlarından biriydi. Bu doğrultuda o, genç yaşında hem Doğu’ya hem de Batı’ya seyahat etmiş bir isim olarak tecrübelerine ve okuduklarına istinaden Şark’ın ve İslam’ın dertlerine deva üretmeye çalışan bir isimdi.

Süreyya Bey, 1911’de İslam âlemi hakkında kaleme aldığı yazıda Müslümanların 3 devir geçirdiğini ileri sürüyordu; bunlar İslam’ın zuhurunu müteakip gelişen 1- ulûm ve fûnûn ile medeniyet devri, 2- intitat ve hübut yani iniş / çöküş devri ve henüz (1911’de) geçirilmekte olan 3- intibah ve teyakkuz devirleriydi.⁵⁶

Süreyya Bey’e göre Şark son iki yüzyıldır tembelleşmişti, fakat aynı zamanda istekleri hiç bitmiyordu. Bununla beraber Şarklılar vatana karşı vazifelerinde kayıtsızdılar.⁵⁷ “İttihâd-ı âmâl ve ef’âl” yoktu, muayyen bir gayeleri de bulunmuyordu. Nereye ve niçin gittiklerini bilmiyorlar; ilerlemek istiyor olsalar da bunun yol ve yordamını kestiremiyorlardı. Millet in asırlardır uyuyan hassas ruhunu tekrar uyandırmak için o milletin aydınları arasında hissedilen bir fikir hareketi olmalıydı.⁵⁸

Dibe vuran İslam dünyasının kurtuluşu örnek alacağı bir numune bulmak ve taassuptan sıyrılarak “teceddüt ve terakki” yolunda ilerlemekle mümkündü. Osmanlı bu doğrultuda 18. yüzyılın sonundan itibaren ıslahat çabası için yüzünü daha çok Batı’ya dönmüştü. Ama örnek konusunda bir tarafa saplanıp kalmak anlamsızdı. Süreyya Bey’e göre, bir *halita-i medeniyet* yani medeniyet karışımı vücuda getirmeliydik. Bakmalı, tetkik etmeli, aradığımız şey hangi millette mevcutsa onu almalıydık. “Külliyen Avrupalılaşmak ifrattır, bu kadarı da tecviz edilemez.”⁵⁹ diyordu. Öte yandan Japonlar, kısa sürede hızlıca terakki etmişlerdi; sürate ihtiyaç duyulan böyle bir dönemde Avrupa yerine Japonları taklit önemliydi. Zira Türk toplumunun bugünkü hâli onların terakki etmezden önceki hâllerini andırıyordu.⁶⁰ Süreyya Bey’in örnek alınacak ülke olarak Japonları tercih edişinde dikkate değer bir başka sebep daha vardı: Özellikle I. Dünya Savaşı öncesinde ve sonrasında modern Batı’yı temsil eden İngiliz, Fransız, Alman ve İtalyanların sömürgelerinde insanlık dışı muameleler uyguluyorlar ve reel politik gereği menfaatleri icap ettiğinde Osmanlılara karşı düşmanca ve yıpratıcı tavır sergiliyorlardı. Hem medeni geçinmek hem de Batı toplumu dışındaki halklara insan muamelesi yapmamak Süreyya Bey için kabul edilemeyecek bir ikiyüzlülüktü. “Hakiki medeniyet, medeni alet ve edevatla yıkılıyor ve insaniyet, enkazı altında inim inim inliyordu.”⁶¹ Bir Asya gücü olmasına rağmen Batı’dan beslenip modernleşen ve Batı’ya karşı gerektiğinde dik durabilen bir Japonya Türkler gibi bütün Müslümanların dikkatini çekiyordu. Türkler de Japonlar gibi bir sentez başarısı gösterirlerse “Avrupa’nın Hasta Adamı”, “Yakın Doğu’nun Japonya’sı” olabilirdi.⁶²

Süreyya Bey’in İslam dünyası adına İntibah / Uyanış Devri diye nitelendirdiği dönem, 10 / 23 Temmuz 1908’de “Devlet-i Aliyye’nin ayaklar altında pâymâl olan hukûk-ı şahsiye ve umûmiyenin istirdâd ve meşrutiyet-i idârenin burc-ı istibdâdı yıkarak ilânını” müteakip

⁵⁵ Taylan Köken, “Ahmet Yorulmaz’ın Türk Dünyası Gazetesi”, *Ayvalık*, (Ocak 2017), S. 29, s. 2-3.

⁵⁶ S. Süreyya, “Âlem-i İslâm’da İntibah”, *Te’ârîf-i Müslimîn*, (12 Ocak 1911), S. 29, s. 69.

⁵⁷ S. Süreyya, “Japonya’dan Alınacak Dersler”, *Resimli Kitab*, S. 46, s. 758-765.

⁵⁸ Samizade Süreyya, “Japonya’da Vahdet-i Âmâl”, *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, (10 Kasım 1917), C. II, S. 41, s. 247.

⁵⁹ S. Süreyya, “Millîleşmek ve Avrupalılaşmak”, *İslam Dünyası*, (Tarihsiz), S. 24, s. 390.

⁶⁰ S. S. Berkem, *age.*, s. 44.

⁶¹ S. Süreyya, “Hindistan ve İngiltere”, *Te’ârîf-i Müslimîn*, (19 Ocak 1911), S. 30, s. 90.

⁶² Renee Worringer, “Avrupa’nın Hasta Adamı mı, Yoksa Yakın Doğu’nun Japonya’sı mı: Abdülhamid ve Jön Türkler Döneminde Osmanlı Modernliğinin İnşası”, çev. Celalettin Güngör, *Muhafazakâr Düşünce*, (Bahar-Yaz 2008), S. 16-17, s. 91-93.

başlamıştı.⁶³ Kendisi bu intibah devrinin adamıydı ve eğitimini tamamladıktan sonra hayatını bu devri hakkıyla idrak ederek milletine hizmet etmeye adanmıştı. Bu doğrultuda bir parçası olduğu devlet ve o devletin başını çektiği âlem-i İslâm'ın "1- müterakki bir millet olmasını, 2- diğer milletler nasıl zengin olmuşlar, sanayi ve maarife nasıl erişmişlerse Müslümanların da onlarla hemhal olmasını, 3- Hristiyanlar kendi ülkelerinde nasıl kâffe-i hukûka sahip iseler Müslümanların da bu haklardan istifade etmesini"⁶⁴ arzu ediyordu.

3. Homojen Bir Topluluk Olarak Japonların Örnek Vasıfları

Yıllarca Japonlar üzerine okuyup araştıran, Japonya'ya giderek sosyal, kültürel, dinî ve siyasi anlamda Japonlar hakkında bilgi ve tecrübe biriktiren Süreyya Bey'in gözünde Japonların en bariz vasfı, "muhabbet-i vataniyeleridir", bu his zengin ve fakirde ya da halkta ve soylularda aynıydı. Özellikle dışarıya / düşmana karşı müttehit (bir / bütün) bir görüntü arz etmekteydiler ve bu manzaranın asıl sebebi, fedakâr, uzak görüşlü ve alicenap olan Japonların pratiğe döktükleri vatanseverlikleriydi. Statüsü ne olursa olsun herhangi bir Japon vatan için zati menfaatini terk eder, hayatını hiçe sayabilirdi.

Japonların geleceğe dair muhakkak bir tasavvurları / tasarıları vardı ve bunu gerçekleştirmek için "saadet-i hazıra"dan rahatlıkla taviz verebilirlerdi. Vatanperverliklerinin iki temel dayanağı vardı: 1- hükümdarlarına karşı şahsi muhabbetleri ve 2- kendilerini koynunda besleyen vatan toprakları. Hem zaten o vatanın bağrında cetlerinin kemikleri dinleniyordu; onu sevmemek mümkün değildi. Özellikle vatan dışarıdan bir tehlikeye maruz kaldığında Japonlar içeride sükûn ve huzuru temin ederlerdi.

Terakki konusunda Japonlar taassuba kapılmamışlardı. Doğru bildikleri yolda karşılarına çıkan mânileri gidermişlerdi. Buda'nın ya da Konfüçyüs'ün koyduğu kanunlara muhaliftir diye düşünerek Garp'ın "nûr-ı feyyâz-ı terakkisinden" mahrum kalmayı hiçbir şekilde düşünmemişlerdi. Tadil ya da ıslah ederek Avrupa'nın "bir milleti hakiki saadete erdirecek bilcümle ilim ve irfan vasıtalarını ve fen hazinesini" ödünç almışlardı. Bunları kendilerine mâl etmeyi de başarmışlardı. O kadar ki "yazılarının akıllara durgunluk veren zorluğuna rağmen" okuma ve yazmayı "milletin en aşağı tabakalarına varıncaya kadar talim ve tamim" etmişlerdi.⁶⁵ Hâlbuki Türkiye'de durum tam tersineydi: "toplum sınıflara ayrılmıştı; emeller, düşünceler, hedefler, maksatlar birbirine muhalifti. Tutulacak yol hakkında da tesanüt / dayanışma yoktu."⁶⁶

Süreyya Bey, terakki ve teceddüt için tek bir memlekete ya da ideolojiye mahkûm olmamak gerektiğini düşünüyordu. "İrfan mahsur kalınca ilmin pâyesi olmaz." diyordu. "Yalnız Garp'ı, yalnız Paris'i, yalnız Paris hayatını ve onun sadece şa'ş'a-i kâzibini (yalancı şaşasını) bilmekle, görmekle, öğrenmekle dem-güzâr olursak irfan ve istidadımız, kâr u kesbimiz ne mertebe elîm bir netice verir." diyordu.⁶⁷ Yani bakış açımızı genişletmeli, ilim ve irfanın hâkim olduğu başka memleketleri de görmeli ve onlardan ders almalıydık.

Japonlar elde ettikleri istiklali ve hürriyeti de büyük oranda ittihad-ı millîlerine borçluydular. Etnik olarak karışık bir yapıları yoktu. "Turan'a", "ıssız çöllere" dönmek olarak değil, terakki ve teceddüt hamlesi şeklinde yorumlanacak bir "millîleşme" hareketiyle⁶⁸ Türk-İslam toplumu da hızla modernleşebilirdi.

Japonların bazı sınıfları arasında düşünce ve fiil açısından karşıtlıklar olabiliyordu; fakat bu vatan ve millete dair işlerde hiçbir şekilde görülemezdi. Hamalından tutun, en yüksek

⁶³ S. Süreyya, "Âlem-i İslâm'da İntibah", *Te'ârüf-i Müslimîn*, (12 Ocak 1911, S. 29, s. 69.

⁶⁴ S. Süreyya, "Âlem-i İslâm'da İntibah", *Te'ârüf-i Müslimîn*, (12 Ocak 1911, S. 29, s. 69.

⁶⁵ S. Süreyya, "Japonya'da Vahdet-i Âmâl", *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, (10 Kasım 1917), C. II, S. 41, s. 248.

⁶⁶ S. Süreyya, "Japonya'da Vahdet-i Âmâl", *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, (10 Kasım 1917), C. II, S. 41, s. 248.

⁶⁷ S. Süreyya, "Japonya'da Vahdet-i Âmâl", *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, (10 Kasım 1917), C. II, S. 41, s. 249.

⁶⁸ Bu konuda dikkat çekici ve eleştirel düşünceleri için bkz. S. Süreyya, "Millîleşme ve Avrupalılaşma", *İslam Dünyası*, (Tarihsiz), S. 24, s. 393.

seviyedekilere varıncaya kadar herkes nereye ve niçin gidileceğini biliyordu.⁶⁹ Bu hâl de söz konusu farkların önemini ve etkilerini azaltıyordu.

Ayrıca Japonların millî müdafaa algısı da farklıydı; var olmak için ekonomik anlamda da gelişmek kaçınılmazdı. Hâliyle ülke ticaretini korumak için muktedir bir memur tayini, vatani harici düşmanlardan korumak kadar mühimdi. Akıllı başında bir millet meziyet ve iktidarı meçhul olanları hiçbir makama getirmezd; bu memleket istikbalini tehlikeye atmak olurdu.

Japonlarda haricî siyaset fırka etkisinden arındırılmıştı; Harbiye ve Bahriye nazırları kolay değiştirilmezdi. Siyasi partiler şahsi ve hasis menfaatler arkasından koşmaz, taraftarlık ve yakınlık gibi kayırma vesilesi olacak şeylere katıyen ehemmiyet verilmezdi. Japonya'da siyasi parti memlekete hizmete ahdetmişse, işe mensupları arasında nizam ve intizamı tesis ederek başlamalı; her şeyden önce, bütün kuvvet ve samimiyetiyle memleketin umumi menfaati için çalışmalıydı. Ayrıca siyasetçiler milleti tehlikeye ve endişeye sevk edecek öfke gösterisinden de uzak durmalıydılar.

Japonlarda temel terbiye (terbiye-i esâsiye) fitri değildi, her şey ailede başlıyordu. Zira Japonlar, “Bir milletin bekasının efradının terbiye-i esâsiyeye mâlik olmasıyla” mümkün olduğuna inanıyorlardı. Süreyya Bey de bunu, “Cehalet kum gibidir, üzerine yapılacak bina yıkılmaya mahkûmdur. Terbiye bir milletin en ziyade nazar-ı dikkate alacağı ve husulü için sarf-ı ihtimam edeceği bir şeydi.” şeklinde ifade etmişti.⁷⁰

Medeni terbiye için önce cismin / bedeninin terbiyesi gerekliydi. Bu kapsamda Japonlar gençlerin 20 yaşına kadar tütün içmesini kanunla yasaklamışlardı. Okullarda din öğretimi konusuna da mesafeliydiler. Onlara göre “ahlak” talim edilmeliydi. Din nihayet vicdanları tatmin ve akıllı temin etmeye yarıyordu. Çocuklar da 5-6 yaşlarında halli güç olan birtakım akidelere akıl erdiremezlerdi. Din namına öğretilen, akılla anlaşılması zor olan şeyler çocuğun dimağını atıl bırakırdı. Çocuk yasakların çiğnenmesi durumunda ceza alabileceği gerçeğini kavrar, ama bunun için manevi uğrayacağını akıl edemezdi.

Sonuç

Genç yaşta aldığı çok dilli eğitim, okumak ve yazmakla iç içe hayat süren bir baba, erken yaşta başlayan öğrenmek ve görmek merakı Samizade Süreyya Bey'in kişiliğini şekillendiren temel unsurlar olmuştu. Henüz 15-16 yaşında bir gençken atıldığı yazı hayatı, Osmanlıların muhtelif cephelerden sıkıştırıldığı, toplumun ciddi çözülme belirtileri gösterdiği ve I. Dünya Savaşı'na doğru sürüklenen bir döneme denk gelmişti. Böyle bir ortamda Süreyya Bey'in de tek amacı bir parçası olduğu toplumu ataletten kurtarmak, onu hak ettiği refah ve kaliteye kavuşturabilmektir. Örnek alınabilecek ülke olarak da genç yaşından beri Japonya'yı düşünmüştü. Muhtemelen o henüz 10 yaşındayken Japonların açık bir Türk düşmanı olan Rusya'ya galip gelişi, 50 yıl gibi kısa bir sürede dünyanın önemli teknolojik ve siyasi aktörlerinden biri olması bu tasavvurun oluşmasında etkili olmuştu. Uçurumun kenarına kadar sürüklenen Japonya'nın Batı'yı gerektiği gibi ve gerektiği kadar taklit ederek kalkınması, kısa sürede modern ve gelişmiş Batılı devletler safına katılması, Türkiye için de örnek olabilirdi. Süreyya Bey doğrudan Batı yerine, Japonya'yı örnek almamız gerektiğine inanıyordu; çünkü Batı, “öteki” diye tanımladığı toplumlara karşı insaniyet ve medeniyete yaraşmaz tavırlar sergiliyordu. Dolayısıyla Türkler de Japonlar gibi azmetmeli, taassuptan sıyrılmalı, millî bir ülkü etrafında birleşmeli ve bu ülküyü toplumun bütün katmanlarına yaymayı becerebilmeliydi. Japonya bu millî bütünlüğü sağlayabildiği için gelişim kaydedebilmişti. Söz konusu bütünlüğü sağlamak da ancak ailede başlayan esaslı bir terbiye / eğitimle, toplumun tamamını kapsayacak bir öğretimle, fikir hareketi yaratacak aydınların ortak bir ideal ve yöntem benimsemeleriyle mümkün olabilirdi.

⁶⁹ Japonya'da Vahdet-i Âmâl, *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, 10 Kasım 1917, C. II, S. 41, s. 247.

⁷⁰ Japonya'da Vahdet-i Âmâl, *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, 10 Kasım 1917, C. II, S. 41, s. 249.

Kaynakça

- BOA. DH. MB. HPS 110/12; DH.SAİDd. 170/221; HR.İM 17/186; HR.İM 224/98; DH.SAİDd. 170/221.
- Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Bakanlıklar Arası Tayin Daire Başkanlığı, 18/46/11-4; 19/50/18-4; 20/57/1-3; 30/4/3-3; 32/14/14-3; 36/35/9; 64/18/13-4; 128/4/19-3; 158/37/18-3; 183/18/19-3.
- Akyüz, Doruk, *Bir Osmanlı Kurmayının Gözünden Rus-Japon Harbi*, İstanbul 2017.
- Ata, Ferudun, “Divan-ı Harb-i Örfi Reisleri Mustafa Paşalar Hakkında Bir yanlışın Düzeltilmesi”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, S. 24, (Erzurum 2004) s. 261-262.
- Berkem, Süreyya Sami, *Unutulmuş Günler*, İstanbul 1960.
- Birinci, Ali, “Bâbüâli'nin Tarih Mecmuaları (1943-1965)”, *Türk Yurdu*, (Ağustos 1998), S. 132, s. 35.
- Bix, Herbert P., *Hirohito and the Making of Modern Japan*, New York 2001.
- Duman, Hasan, *Başlangıcından Harf Devrimine Kadar Osmanlı-Türk Süreli Yayınlar ve Gazeteler Toplu Kataloğu 1828-1928*, C. I, Ankara 2000.
- Esenbel, Selçuk, “Japanese Perspectives of the Ottoman World”, *The Rising and and Turkish Crescent*, Edit. Selçuk Esenbel – İnaba Chirabu, İstanbul 2003.
- Esenbel, Selçuk, “Türk-Japon İlişkileri ve İstanbul”, *Osmanlı Sarayında Japon Rüzgârı*, hzl. Kemal Kahraman, İstanbul 2013, s. 11-12;
- Gordon, Andrew, *A Modern History of Japan: from Tokugawa Time to the Present*, New York 2003, s. 58.
- Halk gazetesi*, (12 Haziran 1923), S. 1, s. 1.
- Karakartal, Oğuz, “1875–1928 Yılları Arasında Türk Basın ve Edebiyatında Japonya ve Japonlar Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi”, *Müteferrika*, S. 10, s. 232.
- Katakura, Kunio – Katakura, Motoko, *Japan and the Middle East*, Tokyo 1991, s. 8-9.
- Korkmaz, Mehmet, “Hasan Fehmi Bey'in Layihaları Işığında Osmanlı-Japonya Siyasî Münasebetleri”, *Uluslararası Ertuğrul'un İzinde Deniz Kuvvetleri ve Diplomasi Sempozyumu*, İstanbul 2016, s. 197-216.
- Köken, Taylan, “Ahmet Yorulmaz'ın Türk Dünyası Gazetesi”, *Ayvalık*, (Ocak 2017), S. 29, s. 2-3.
- Lee, Hee-Soo - İlhan, İbrahim, *Osmanlı-Japon Münasebetleri ve Japonya'da İslamiyet*, Ankara 1989.
- Marius B. Jansen, “Meiji Restoration”, *The Cambridge History of Japan*, C. V, s. 316.
- Mehmet Turgut, *Japon Mucizesi ve Türkiye*, İstanbul 1985, s. 162.
- Milliyet*, (10 Ocak 1968), s. 1.
- Resimli Kitab*, (Ağustos-Eylül 1912) S. 42, 44.
- Samizade Süreyya, “Âlem-i İslâm'da İntibah”, *Te'ârîf-i Müslimîn*, (12 Ocak 1911), S. 29, s. 69.
- Samizade Süreyya, “Âlem-i İslâm'da İntibah”, *Te'ârîf-i Müslimîn*, (12 Ocak 1911), S. 29, s. 69.
- Samizade Süreyya, “Âlem-i İslâm'da İntibah”, *Te'ârîf-i Müslimîn*, (12 Ocak 1911), S. 29, s. 69.

- Samizade Süreyya, "Day Nippon'dan Bir Parça", *Edebiyât-ı Umumiye Mecmuası*, S. 35, s. 155.
- Samizade Süreyya, "Hindistan ve İngiltere", *Te'ârûf-i Müslimîn*, (19 Ocak 1911), S. 30, s. 90.
- Samizade Süreyya, "Hindistan ve İngiltere", *Te'ârûf-i Müslimîn*, (19 Ocak 1911), S. 30, s. 90.
- Samizade Süreyya, "Japonya Yolundan", *İctihad*, S. 119, s. 344.
- Samizade Süreyya, "Japonya'da Sanâyi-i Nefîse", *Edebiyât-ı Umumiye Mecmuası*, S. 42, s. 267-269.
- Samizade Süreyya, "Japonya'da Vahdet-i Âmâl", *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*, (10 Kasım 1917), C. II, S. 41, s. 247-249.
- Samizade Süreyya, "Japonya'dan Alınacak Dersler", *Resimli Kitab*, S. 46, s. 758-765.
- Samizade Süreyya, "Kadınlık Âleminde", *İleri*, (4 Aralık 1919), S. 684, s. 4.
- Samizade Süreyya, "Kendimizi Tanıyalım", *Halk*, (2 Temmuz 1923) S. 18, s. 1.
- Samizade Süreyya, "Millîleşmek ve Avrupalılaşmak", *İslam Dünyası*, (Tarihsiz), S. 24, s. 390.
- Samizade Süreyya, "Misyonerler ve Sa'y ü Gayreti", *Te'ârûf-i Müslimîn*, (17 Kasım 1910), S. 22, s. 349.
- Samizade Süreyya, "Yeniliğin Manası", *Halk*, (20 Haziran 1923), S. 8, s. 1.
- Samizade Süreyya, *Büyük Japonya*, hzl. Ali Ergün Çınar, İstanbul 2001.
- Ünal, Tahsin, "İstanbul'un İşgali, 16 Mart 1920", *Türk Kültürü*, S. 101, s. 457.
- Worringer, Renee, "Avrupa'nın Hasta Adamı mı, Yoksa Yakın Doğu'nun Japonya'sı mı: Abdülhamid ve Jön Türkler Döneminde Osmanlı Modernliğinin İnşası", çev. Celalettin Güngör, *Muhafazakâr Düşünce*, (Bahar-Yaz 2008), S. 16-17, s. 91-93.

Summary

Süreyya Bey was born in 1895 in Istanbul. His father, Ebusüreyya Sami Bey, was a clerk at the Naval Ministry Warehouse Office at the time. He also studied at the American University of Beirut while his father served in various parts of the Syrian province. Süreyya Bey started to write articles on politics, culture and history in various magazines and newspapers, in a relatively young age, since the beginning of the 1910s.

In 1914, Süreyya Bey made a plan to go to Japan, which he had read a lot about. He left Istanbul in April-May 1914 onboard a ship. Süreyya Bey had reached Japan when the World War started. He probably spent 1915 in Japan. He left Japan in late 1915 or early 1916. After Japan, Süreyya Bey went to America, which had not yet entered the war at that time, and from there he stopped by England. Subsequently he passed to Germany with whom we were allies with, and from there returned to Istanbul.

The idea that Islamic and Eastern societies lagged behind the civilized world was one of the main arguments of Samizade Süreyya Bey's writings. Accordingly, as a name who traveled both East and West at a young age, he was a name who tried to produce a remedy for the problems of the Orient and Islam based on his experiences and readings.

In one of his articles about the Islamic world in 1911, Süreyya Bey claimed that Muslims had gone through 3 periods; these developed after the manifestation of Islam and were 1- The era of civilization with the treasures of science and education, 2- decline and invalid, that is, the period of descent / collapse, and 3- renaissance and vigilance periods that did not take place before 1911.

According to Süreyya Bey, the Orient had been lazy for the last two centuries, yet at the same time its demands never ended. Furthermore, the Orientals were indifferent in their duties towards the homeland. They had no “mutual benefits and actions” nor specific purpose. They did not know where and why they are going; although they wanted to move forward, they could not figure out the path and procedure for this. There had to be an intellectual movement felt among the intellectuals of that nation in order to awaken the sensitive spirit of a nation that had slept for centuries.

In the eyes of Süreyya Bey, who has been studying and researching the Japanese for years, going to Japan and accumulating knowledge and experience about the Japanese in social, cultural, religious and political terms, the most obvious characteristic of the Japanese was "their devotion to their nation ". This feeling was the same among the rich and the poor, or the people and the nobility. In particular, they displayed an allied (united) stance against the outside / enemy, and the main reason for this outlook was putting the patriotism of the altruistic, far-sighted and magnanimous Japanese into practice. Regardless of his status, any Japanese could abandon his personal interests and disregard his life for his homeland.

The Japanese certainly had a vision of the future and they could easily compromise on their “established order” to realize this. Their patriotism had two main bases: 1- their personal affection for their rulers and 2- the lands that nourished and embraced them. Besides, the bones of their ancestors were resting in the bosom of that homeland; it was impossible not to love it. The Japanese would ensure peace and quiet inside especially when the homeland was exposed to danger from the outside.

The Japanese were not fanatic about progress. They had eliminated the obstacles they had encountered in the way they knew to be right. They never thought of being deprived of the West's "abundant light of progress", thinking that it was against the laws of Buddha or Confucius. They borrowed Europe's "all the means of knowledge and wisdom and the treasure of science that would bring genuine happiness to a nation" by amending or reforming. They also managed to attribute it to themselves.

In the light of all those, Samizade Süreyya Bey thought that Japan, surely not the colonialist Westerners, would be the right example to follow for the Ottomans. They maintained peculiar elements of their history and culture and yet managed to reform the state and the public socially, technologically and culturally only to rank themselves higher in the list of the civilized nations.